

Klima- og miljødepartementet
Postmottak

Hamar 07.03.2025

Vår ref: 504.138/er/2025/15

Behov for lovhjemmel for å kunne bruke data fra digitale husvannmålere til å redusere lekkasjer fra vannledninger

I de nylig vedtatte målene under Protokollen for vann og helse («Nasjonale mål for vann og helse») peker Klima- og miljødepartementet sammen med Helse- og omsorgsdepartementet på at lekkasjer av drikkevann skal reduseres til under 25% innen 2033. Digitale vannmålere har i dag fått funksjoner som kan bidra til å avdekke lekkasjer på et tidlig tidspunkt. Dette gjelder både lekkasjer inne i bygningene, på de private stikkledningene og på hovedledningene.

Datatilsynet har gjentatte ganger uttalt at det av hensyn til personvernet kun er mulig å hente inn data fra vannmålerne for å fakturere gebyr. Dette skyldes at det bare er gebyr som har et eget rettslig grunnlag. Andre bruksområder krever samtykke eller en dedikert lovhjemmel. Å innhente samtykke fra hver enkelt abonnent er i praksis uhåndterlig, spesielt med tanke på at mange husstander har flere beboere over 18 år.

I en nylig publisert rapport anbefaler advokatkontoret PWC at Norsk Vann går i dialog med lovgiver for å etablere dedikerte lovhjemler for lekkasjesøk og andre bruksområder for personopplysninger innhentet gjennom digitale (automatiske) vannmålere.

AMS-forskriften gir strømbransjen det nødvendige behandlingsgrunnlaget etter personvernforordningen. Vi mener det er behov for et tilsvarende hjemmelsgrunnlag i vass- og avløpsanleggslova (alternativt forurensningsforskriften), for å kunne benytte data fra digitale vannmålere til ulike formål, særlig for å kunne redusere lekkasjer fra vannledningene.

I dag er digitale vannmålere primært installert for å innhente oversikt over abonnentenes vannforbruk med tanke på fakturering av gebyr. Gebyrene faktureres stort sett årlig eller kvartalsvis, men også noen steder månedlig. Samtidig er det velkjent at digitale vannmålerne også kan benyttes til andre formål, særlig for å oppdage lekkasjer fra vannledningene. Kommunene erfarer dessuten at mange abonnenter etterspør mer informasjon om sitt eget vannforbruk.

En stor andel av det ferdig rensede drikkevannet forsvinner i dag på veien mellom vannbehandlingsanlegget og tappekranene. Det gjennomsnittlige lekkasjetapet for drikkevann i Norge er et av de høyeste i Europa, og ligger i dag på rundt 30% (SSB 2023). Det innebærer

at i underkant av hver tredje liter forsvinner på veien til vannkranene. Historisk har vi i Norge hatt tilgang på nok vann og med god kvalitet. Reduksjon av vanntap har derfor ikke vært høyt prioritert. De senere årene har både staten og kommunene økt søkelyset på å redusere lekkasjene, både av økonomiske og helsemessige årsaker. I de nylig vedtatte målene under Protokollen for vann og helse («Nasjonale mål for vann og helse»), peker Klima- og miljødepartementet sammen med Helse- og omsorgsdepartementet på at lekkasjer av drikkevann skal reduseres til under 25% innen 2033.

Digitale vannmålere kan bidra til at kommunen finner lekkasjer på et tidlig tidspunkt. Dette gjelder både lekkasjer inne i bygningene, på de private stikkledningene og på hovedledningene.

Det norske Datatilsynet har konkludert annerledes enn den danske Energistyrelsen. På sin nettside skriver Datatilsynet følgende om behovet for rettslig grunnlag for å benytte automatiske vannmålere til andre formål enn fakturering:

Mange kommuner ønsker å bruke avlesninger fra automatiske vannmålere for andre formål enn fakturering. Avlesningene kan blant annet brukes til å avdekke lekkasjer på kommunale eller private vannledninger, men også til formål som ikke har sammenheng med levering av vann, som for eksempel overholdelse av boplikt. Bruk av måleravlesninger for disse formålene forutsetter som hovedregel en høyere sendingshyppighet, og har ikke sammenheng med faktureringsformålet avlesningene opprinnelige hentes inn for.

Dersom en virksomhet vil behandle personopplysninger som allerede er samlet inn til et nytt formål, som ikke er forenlig med det opprinnelige formålet, krever den nye behandlingen enten samtykke eller hjemmel i lov, jf. personvernforordningen artikkel 6 nr. 4.

Det er kommunen som er behandlingsansvarlig for måleravlesningene, og har derfor ansvar for informasjonssikkerheten ved valg av teknologi, innhenting og lagring av måleravlesninger.

I veiledningsmøter Norsk Vann har hatt med Datatilsynet, har Tilsynet også muntlig uttalt at de mener det kun er mulig å hente inn data for faktureringsformål, og at andre bruksområder krever samtykke fra beboerne eller en dedikert lovhjemmel. Dette begrenser muligheten til å realisere potensialet ved digitale vannmålere for å redusere vanntapet og oppfylle de nasjonale målene for vann og helse. Det er derfor viktig å etablere et tydelig behandlingsgrunnlag, slik at vannbransjen kan effektivisere sitt arbeid med å redusere lekkasjer fra vannledningene.

I mangel av en eksplisitt hjemmel, står vannbransjen overfor følgende utfordringer:

- **Manglende forutsigbarhet:** Uklare juridiske rammer forhindrer investeringer i teknologi som kan gi samfunnsøkonomiske gevinster.
- **Samtykkeproblematikk:** Innhenting av samtykke fra hver enkelt abonnent er både ressurskrevende og upraktisk, spesielt i husstander med flere beboere, utleieboliger og ved hyppige eierskifter.

- **Redusert effektivitet:** Vannbransjen står uten tilsvarende støtte som strømbransjen til å ta i bruk teknologi med stort potensiale for effektivisering og samfunnsnytte.

Lavere lekkasjetap vil bidra til å redusere miljøavtrykket og kostnadene ved å produsere og pumpe vannet ut til abonnentene og reduserer dessuten mengden drikkevann som lekker inn i avløpsledningene og føres videre til avløpsrenseanleggene. Et konservativt anslag over kostnaden til investeringer og drift for å produsere drikkevannet som lekker ut av vannledningene er 38 mrd. kroner årlig (20 kr/kubikk x 190 millioner kubikkmeter). Effektive tiltak som minsker vanntapet vil redusere driftskostnaden, selv om det selvfølgelig også koster penger å utbedre lekkasjene. I tillegg kan det redusere behovet for å utvide kapasiteten der denne nærmer seg taket, samt til å redusere miljøavtrykket ved å produsere og pumpe vann. Kapasitetsutvidelser krever betydelige investeringer, til eksempelvis å bygge ledninger til en ny vannkilde og nytt vannbehandlingsanlegg, utvide kapasiteten på det eksisterende ledningsnett og bygge nytt høydebasseng.

Vi mener det er et presserende behov for å etablere dedikerte lovhjemler for lekkasjesøk og andre bruksområder for personopplysninger, slik at kommunene får det nødvendige behandlingsgrunnlaget for å hente inn og behandle opplysninger gjennom digitale vannmålere.

De viktigste formålene med lovregulert behandlingsgrunnlag er:

1. Redusert vannsvinn

- Data fra digitale vannmålere kan brukes til å oppdage lekkasjer raskere, både i det kommunale vannledningsnett, i private stikkledninger og i det interne fordelingsnett. Dette kan bidra til å oppfylle mål nummer 8 i Nasjonale mål for vann og helse om å redusere lekkasjer og generelt bidra til en mer bærekraftig forvaltning av vannressursene.

2. Optimalisering av drift

- Hyppig innhenting av målerdata kan gi bedre styring av trykksoner, optimal bruk av ressurser og mulighet til å identifisere ineffektive deler av nettet. Det kan bidra til å oppfylle mål nummer 10 i Nasjonale mål for vann og helse om å unngå uforutsette avbrudd i drikkevannsforsyningen.

3. Varsling til abonnenter ved lekkasjer eller feil

- Sanntidsdata gjør det mulig å varsle abonnenter ved lekkasjer innendørs, vannstrøm feil vei og fare for skader på bygninger. Det kan bidra til å oppfylle mål nummer 13 i Nasjonale mål for vann og helse om å gi befolkningen informasjon om sitt drikkevann.

4. Miljøovervåking og bærekraft

- Mer detaljert informasjon om vannforbruk gir kommuner og selskap innsikt som kan bidra til å nå mål nummer 6 i Nasjonale mål for vann og helse om at helhetlige planer og tiltak skal se vann, avløp og arealbruk i sammenheng. Det vil videre kunne bidra til å oppfylle nasjonale og internasjonale mål for bærekraftig ressursforvaltning.

Vi foreslår at kommuner og selskap som levere vanntjenester gis et klart behandlingsgrunnlag for å innhente og bruke data fra digitale vannmålere til nærmere angitte samfunnsnyttige formål, som lekkasjesøking, driftsoptimalisering og miljøforvaltning.

Et tilsvarende hjemmelsgrunnlag som nettselskapene har i AMS-forskriften, vil kunne gi et nødvendig rettslig grunnlag til å bruke data fra vannmålere for samfunnsnyttige formål og dermed bidra til bedre ressursforvaltning og sikker drift av vann- og avløpssystemene.

Vi mener at det fortsatt bør være opp til den enkelte kommune å beslutte om deres abonnenter skal være forpliktet til å installere digitale vannmålere.

Det haster å få på plass det rettslige behandlingsgrunnlaget, fordi digitale vannmålere i økende grad allerede tas i bruk i norske kommuner:

- Ifølge SSB har 38,7 % av norske husstander vannmålere, tilsvarende ca. 925 000 husstander.
- Minimum 40 kommuner har nylig anskaffet, eller er i ferd med å anskaffe, digitale vannmålere.
- Anslagsvis 650 000 digitale vannmålere vil bli installert i norske husstander i løpet av de nærmeste årene.

Dette illustrerer at vannbransjen allerede er på vei inn i en ny digital hverdag, men mangler nødvendige juridiske rammer for å utnytte teknologien på en samfunnsnyttig og effektiv måte.

Vi håper departementet ser verdien av å gi kommunene tydelige juridiske rammer for å kunne bruke digitale vannmålerdata til samfunnsnyttige formål. En slik endring vil ikke bare støtte bærekraftig vannforvaltning og lekkasjereduksjon, men også bidra til økt effektivitet og kvalitet i tjenestene.

Vi ser frem til en dialog med departementet om dette viktige temaet, og står til disposisjon for ytterligere spørsmål eller diskusjoner.

Vennlig hilsen
Norsk Vann BA

Ragnhild Aalstad
Direktør

Elin Riise
Fagleder miljørett og gebyr

Vedlegg: Rapport om håndtering av personopplysninger i vannbransjen (se kapittel 9 om digitale vannmålere)

Informasjon på Datatilsynets nettside: <https://www.datatilsynet.no/personvern-pa-ulike-omrader/overvaking-og-sporing/strommaling/>

Notat fra den danske Energistyrelsen:

<https://ens.dk/sites/default/files/media/documents/2024-11/fjernaflaesning.pdf>